

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

T. V

STUDIA NAD DZIEJAMI WSI

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM V

STUDIA NAD DZIEJAMI WSI

Redakcja:

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SŁAWNO 2006

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. 5: *Studia nad dziejami wsi* [History and Culture of the Sławno region, vol. 5: Studies in history of villages]. Fundacja „Dziedzictwo”, Sławno 2006, pp. 401, figs 121, tables 9. ISBN: 83-924286-5-X. Polish & German texts with German & Polish summaries.

These are studies of history of several villages of the Sławno Land (Pomerania, Poland). Papers refer to history of places which is virtually unknown for most of Polish current citizens. Authors represent variety of approaches to historical studies – from detailed enquiry of existing archives to individual, emotional “time trips” into the past. Thanks to it we got colourful images of local histories. These paper may allow people living in those places, villages better understanding the surrounded world, landscapes etc.

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2006

© Copyright by Authors

Na okładce: Rudolf Hardow, *Chalupa dymna w Rusinowie*, rysunek tuszem, 1914

Rudolf Hardow, *Rauchhaus in Rützenhagen*, Zeichnung Tusche, 1914

Fot. *Bartosz Arszyński*

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brygida Jerzewska*

Redaktor: *Katarzyna Muzia*

Skład i łamanie: *Eugeniusz Strykowski*

Publikację wydano przy finansowym wsparciu Urzędu Gminy w Postominie

Wydawca/Herausgeber: Fundacja „Dziedzictwo”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2
Wydawnictwo „Margraf” Sławno, e-mail: margraf1@interia.pl

ISBN: 83-924286-5-X

Druk/Druck: BOXPOL, 76-200 Słupsk, ul. Wiejska 24, e-mail: boxpol@post.pl

Spis treści

Jan Sroka (Sławno), Włodzimierz Rączkowski (Poznań), <i>Z dziejów wsi Ziemi Sławieńskiej – w stronę historii lokalnej</i>	7
Zbigniew Galek (Postomino), <i>Przyjazna Ziemia Postomińska – przedmowa</i>	15
Margret Ott (Mönchengladbach), <i>Die Geschichte des Zeitungswesens im Kreis Schlave</i>	17
Andrzej Chłudziński (Pruszcz Gdański), <i>Nazwy mieszkańców gminy Postomino w Liber beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)</i> . .	33
Jolanta Poprawska (Sodupe), <i>Dzierżęcin – wiekowe dziedzictwo rodu Vanselow</i> . .	57
Adam Drapała (Rusinowo), <i>Jarosławiec – od wioski rybackiej do kurortu</i>	67
Zbigniew Mielczarski (Sławno), <i>Karsino – niewielka wieś, ale duża wielkością swoich mieszkańców</i>	107
Zbigniew Mielczarski (Sławno), <i>Korlino – w cieniu tajemniczego klasztoru i zakonnych habitów</i>	121
Paweł Jędruszczak (Sławno), <i>Z dziejów wsi Królewó</i>	139
Margareta Sadowska (Sławno), <i>Zachowane wartości kulturowe wsi Marszewo bazą jej rozwoju</i>	147
Gerlinde Sirker-Wicklaus (Bergheim), <i>Schule und Gesellschaft im Marsower Kirchspiel im 19. Jahrhundert</i>	159
Helmut Kräfft (Marburg), <i>Wspomnienia duszpasterza z Mazowa (Meitzow), powiat Sławno</i>	205
Michał Adam Kuc (Darłowo), <i>Z dziejów wsi Pieńkowo i Pieńkówko do roku 1945</i> . .	209
Margareta Sadowska (Sławno), <i>Z historii wsi Pieszcz</i>	219
Tomasz Drzazga (Lipnica), <i>Z dziejów wsi Rusinowo. Historia niemieckich osadników</i>	231
Uwe Parpart (Willingshausen), <i>Von der Schwalm nach Ristow: auf Spurensuche und Spurensicherung Motive, Erfahrungen, Erkenntnisse</i>	285
Jadwiga Kowalczyk-Kontowska (Szczecinek), Konstanty Kontowski (Darłowo), <i>Staniewice – historia i współczesność</i>	307

Constanze Krause (Berlin), <i>Die Pfälzer Kolonisation im Allgemeinen sowie die Pfälzer Kolonistendörfer Wilhelmine (Wilkowice) und Coccejendorf (Radosław Sławieński) und deren archivische Überlieferung im Geheimen Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz</i>	327
Margareta Sadowska (Sławno), <i>Czasy świetności a złowróżbna legenda – rzecz o wsi Złakowo</i>	367
Indeks osób	377
Indeks rzeczowy i nazw geograficznych	393
Lista adresowa Autorów	399

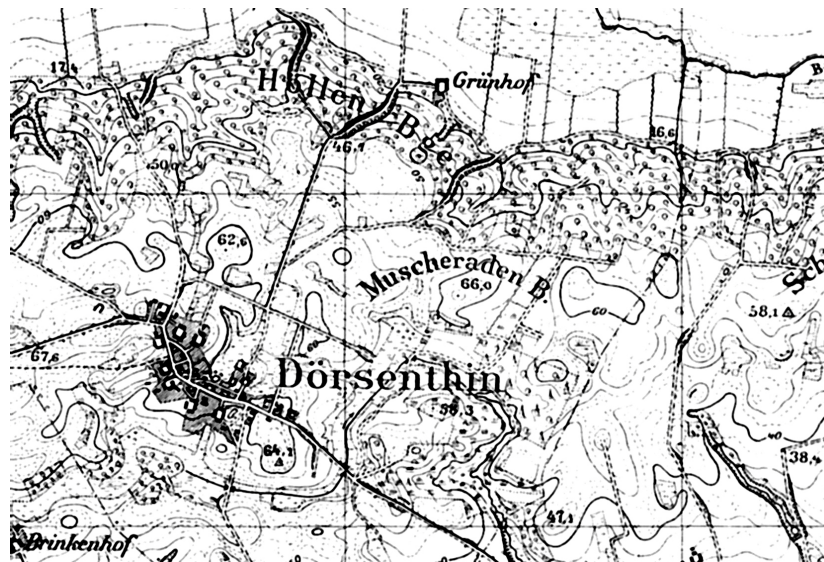
Dzierżęcin

- wiekowe dziedzictwo rodu Vanselow

JOLANTA POPRAWSKA (SODUPE)

1. Położenie i opis krajobrazu wsi

Dzierżęcin to niewielka wieś położona 14 km na północny zachód od Sławna i 10 km na północny wschód od Darłowa. Krajobraz charakteryzujący Dzierżęcin i okolice został ukształtowany przed około 20 000 lat podczas ostatniego zlodowacenia (por. Florek 2004), kiedy, lodowiec ustabilizował się w rejonie Wzniesień Pomorskich. Morena denna wykształciła margielowe skały narzutowe o grubości od 2 do 15 m, składające się z gliny, wapnia i piasku, które zapewniły temu terenowi żyzność gleb.

Ryc. 1. Mapa topograficzna Dzierżęcina w skali 1 : 25 000 z 1934 roku

Okolica Dzierżęcina obfituje w utworzone wówczas liczne piaszczyste góry i pagórki (ryc. 1). Sama wieś leży na Cisowskich Wzgórzach (*Zizower Hohenrücken*), gdzie najwyższe wzniesienie osiąga 66 m (*Muscheradenberg*) i wchodzi w skład wzgórz ciągnących się od Barzowic do Wszędzińskiej Bramy. Noszą one nazwę Świętych lub Jasnych Gór. Roztacza się z nich widok aż do Bałtyku.

Inną charakterystyczną cechą krajobrazu okolicy Dzierżęcina są wąwozy z licznie przepływającymi strumieniami, zalesione wzgórza, a także głębokie doliny z porozrzucanymi gdzieniegdzie małymi stawami (Lange 1989: 879). U stóp góry *Muscheradenberg*, której nazwa wywodzi się od słowiańskiego „moczadło”, znajdowało się bagnisko ze źródłem, z którego pierwotnie wysoko tryskała woda. Była to woda uzdrowiskowa – twarda i żelazista – znana poza granicami okolicy. Jasne Góry lub Święte Góry, których nazwa została przeinaczona na Piekielne Góry (= *Höllenberge*), słynęły od dawnych czasów ze swych pięknych lasów bukowych. Z nich to dostarczano drewno do stoczni darłowskiej. Buki z tego miejsca cieszyły się szczególną sławą (Rosenow 1932: 3).

2. Historia wsi

Nazwa Dzierżęcina (w języku niemieckim *Dörsenthin*, a także *Dörsentin*) wywodzi się z łżyckiego „dorz” i słowiańskiego „dorsa”, które oznaczają „rozłam, wąwóz, parów” (Lange 1989: 881).

Na zasiedlenie tego obszaru w okresie epoki żelaza wskazują liczne odkrycia archeologiczne (por.: Skrzypek 2004; Ciesielski, Wawrzyniak 2004). Jednego z nich dokonano przypadkiem. W 1861 roku przy budowie szosy Słupsk–Ustka na terenie dzierżęcińskiego sołectwa w trakcie prac zostały zniszczone dwa kurhany. Zawierały one skrzynie kamienne, w których znajdowały się urny oraz przedmioty z brązu i żelaza (Rosenow 1932: 4). Tego typu pochówki był charakterystyczny dla tzw. kultury pomorskiej, której cmentarzyska licznie występują w rejonie Sławna. Kultura pomorska wykształciła się około 500 roku p.n.e. z kaszubskiej grupy kultury łżyckiej. Stanowi ona być może jej dalsze ogniwo rozwojowe (Spors 1994: 25). Do okresu międzywojennego zachowały się dwa kamienie boczne i płyta przykrywająca skrzynię kamienną.

2.1. Dzierżęcina – wieś klasztorna

Okolo 1300 roku wieś Dzierżęcina stała się własnością klasztoru w Bukowie. Mnisi posiadali w tym rejonie rozproszone 17 łąnów większych (tj. 510 morgów) i 4 chaty małorolnych chłopów. 28 marca 1301

roku książę Sambor z Rugii nadał lenno burgrabiemu Matheusowi w Zławena (Stare Sławno – Sławsko) z 12 dobrami i wsiami, między innymi Dzierżęcin (zwany wtedy *Darsuzeno*).

Pierwszym wymienionym z imienia i nazwiska mieszkańcem Dzierżęcina był Hans Stüwe, którego matka po jego śmierci podarowała klasztorowi w 1429 roku jedną markę (Rosenow 1932: 4).

Niezbyt jasna pozostaje sprawa przynależności Dzierżęcina. Był on z pewnością wsią klasztorną, ale też prawdopodobnie jakąś jego część objęli w posiadanie książęta pomorscy po wymarciu Święców. Tak należy wnioskować, gdyż w roku 1496 Bogusław X, książę szczeciński, słupski i wologowski, podarował Titeke z Seelandt wolny dwór sołtysi i wolne sołectwo Göritz, a jego trzem synom wolne sołectwa i jedną zagrodę chłopską. Niedługo potem siedzibą rodu wywodzącego się od Titeke stał się właśnie Dzierżęcin (Rosenow 1932: 4).

2.2. Dzierżęcin – wieś urzędowa

Wraz z wprowadzeniem reformacji posiadłości klasztoru w 1534 roku weszły w posiadanie książąt pomorskich, którzy połączyli ją z urzędem darłowskim. W ten sposób Dzierżęcin stał się wsią urzędową, która musiała świadczyć pańszczyznę folwarkowi w Barzowicach.

W 1589 roku folwark ten przeniesiono do Drozdowa, gdzie książęta posiadali dom myśliwski. Od tego momentu Dzierżęcin wypełniał obowiązki służebne folwarkowi w Drozdowie.

Mieszkańcy wsi przeżyli bardzo trudny okres w czasie wojny trzydziestoletniej. W latach 1637–1638 w folwarku w Drozdowie przebywały wojska szwedzkie. Chłopi z podległych folwarkowi wsi byli obowiązani do służby wojskowej. Najgorsze jednak były zobowiązania dostaw w postaci bydła rogatego, świń, ptactwa domowego, masła, jaj. Po odejściu Szwedów w Dzierżęcinie nie pozostało nic z bydła rogatego, a z braku ziarna nawet rok później nie można było dokonać zasiewu. Ślad pobytu Szwedów pozostał w nazwie jednej z okolicznych gór – Szwedzka Góra (*Schwädeberg* = *Schwedenberg*).

W latach 1637–1654 urzędem darłowskim władała księżna wdowa Elżbieta. Pozostawiła dokładny inwentarz całego urzędu z 1648 roku. Odpowiednio w Dzierżęcinie było jedno wolne sołectwo (Greger lub Greger Vanselow), siedmiu chłopów (Joachim Beutien, Carsten Gustke, Dinnes Beversdörp, Thies lub Matthias Nasebandt, Peter Bütow, Jochim Maes, Jakob Borckmann) i dwóch kmieci (Michel Banye oraz Michel Li-kefet). We wsi było także czterech parobków, a z inwentarza żywego: 19 koni i źrebaków, 24 cielęta i 64 świnię.

W 1719 roku nakazem Fryderyka Wilhelma zniesiono poddaństwo we wszystkich urzędach. Chłopi z Dzierżęcina byli od tej pory wolnymi ludźmi – w przeciwieństwie do chłopów z miast i wsi szlacheckich.

Za panowania Fryderyka II (1740–1786) powstały w Dzierżęcinie chałupnicze miejsca pracy, podobnie prawie we wszystkich wsiach urzędowych. Chałupnicy prawdopodobnie posiadali dom, ale nie mieli żadnego gruntu i pracowali u okolicznych chłopów jako robotnicy folwarczni na dniówkę (Rosenow 1932: 4).

W 1790 roku wyszło zarządzenie Wilhelma II o zamianie chłopskich zagród w gospodarstwa dzierżawy dziedzicznej na terenie wszystkich urzędów. Ustawa ta weszła w życie w 1804 roku w momencie okupacji francuskiej w trakcie wojny z Napoleonem. W tym okresie dzierżęcinianie musieli zapewnić kwatery kirasjerom armii francuskiej.

Dopiero po zakończeniu wojen napoleońskich tutejsi chłopi stali się wolnymi chłopami na wolnej ziemi. Otrzymali zagrodę ze wszystkimi przynależnościami i całkowitym inwentarzem w dzierżawę wieczystą. W zamian za wieczystą opłatę za miejsce – średnio 200 talarów – pozostawali zwolnieni ze wszystkich służb. Ich grunty obłożone były jednak stałymi daninami, które także musieli wykupić.

W 1820 roku Dzierżęcin za 1700 talarów pozyskał od państwa Jasne Góry, gdzie miał przywilej wyrębu drzewa i wypasu. Wniosek o wyznaczenie został postawiony dopiero w 1835 roku, a w 1836 roku zrealizowany przez mierniczego Wolffgramma (Rosenow 1934: 4).

2.3. Gospodarka i administracja

Pierwotny obszar folwarku wolnego sołectwa nie jest możliwy do ustalenia. W 1895 roku jego powierzchnia wynosiła 85 ha 19 arów z czystym dochodem 334 talarów. Do tego folwarku należały też wcześniej łąki i grunty koło Żukowa Morskiego, Sulimic i Krup.

Stare założenie folwarku znajdowało się trochę dalej na zachód od wsi. Podobnie było z domkiem będącym do dyspozycji księcia, w którym mógł nocować po polowaniach. Całość była otoczona systemem wałów ziemnych z wbitymi w ziemię palami, co chroniło przed częstymi atakami wilków (Rosenow 1932: 6).

Gleby na terenie folwarku należały do najlepszych w urzędzie darłowskim. Około $\frac{2}{3}$ stanowiły grunty uprawne, $\frac{1}{6}$ łąki i $\frac{1}{6}$ lasy liściaste. Na tle okręgu sławieńskiego wieś charakteryzował ponadprzeciętny areal uprawy pszenicy z nieznaczną powierzchnią przeznaczoną pod uprawę ziemniaków. Obok zwykłych ziemioplodów uprawiano także kukurydzę,

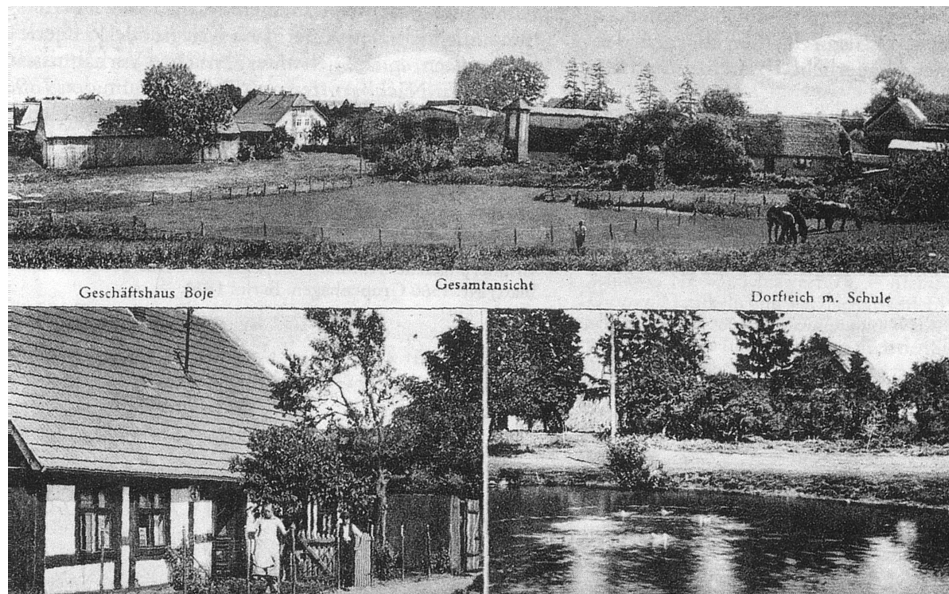
buraki cukrowe oraz len na własne potrzeby. Rozmnażano też ziarna siewne białej koniczyny (Lange 1989: 879). We wsi rozpoczęto w tym okresie mechanizację w pracach rolnych.

W połowie XIX wieku głównym zajęciem mieszkańców było wyrabianie płótna, stąd w tym okresie uprawiano dużo lnu. Tkano worki do laku i płótno żaglowe. Przędzeniem zajmowały się wszystkie kobiety, dziewczęta, ale też chłopcy i starsi mężczyźni. Podstawową pracą dającą wówczas utrzymanie chałupnikom i komornikom było właśnie przędzenie (Rosenow 1932: 6).

W okresie międzywojennym podstawą gospodarstw mleczarskich były białe dojne krowy (Reinhold Lange i Reinhold Vanselow byli właścicielami dużych stad liczących po 30 sztuk krów mlecznych z przychówkiem). Mleko dostarczali do spółdzielni mleczarskiej w Barzowicach. W Dzierżęcinie prowadzono też tuczarnie świń oraz hodowlę koni.

W pobliżu Młyńskiej Góry przy drodze do Barzowic do 1860 roku stał holenderski młyn. Obok niego wybudowano dom mieszkalny dla robotników dniówkowych. Na terenie wsi działała w XIX wieku kaszarnia, a także olejarnia, gdzie wytłaczano olej z rzepaku i siemienia lnianego.

W Dzierżęcinie znajdowały się: sklep spożywczy (Anna Boje – ryc. 2), zakład kowalski (Erich Weirke), zakład szewski (Paul Lange). Świadczo-

Ryc. 2. Dzierżęcin, trzycięciowa pocztówka z okresu międzywojennego przedstawiająca widok na wieś, sklep Anny Boje oraz staw wiejski i szkołę

no także usługi kołodziejskie (Paul Hass), murarskie (Hermann i Paul Boje) i krawieckie (Ida Zuhlke). Stanowisko burmistrza pełnił Reinhold Vanselow, a po jego śmierci (w 1939 roku) Paul Ziebell II.

Dostawą poczty z Karsina zajmowali się listonosze piesi. Przyłączenie wsi do sieci elektrycznej nastąpiło w 1912 roku. Na terenie Dzierżęcina działała ochotnicza straż pożarna, dysponująca remizą, zaprzęgiem konnym i ręcznym sprzętem do gaszenia (kierownikiem straży był Wilhelm Last). Wieś nie posiadała własnych stowarzyszeń, ale jej mieszkańcy uczestniczyli w tych, które działały na terenie sąsiednich wsi (Lange 1989: 879).

Dojazd do Dzierżęcina z innych wsi możliwy był tylko wiejską drogą. Szosa Darłowo–Ustka przechodziła 1 km na południe od wsi. Połączenie z autobusem pocztowym istniało z Barzowic i Karsina. Najbliższy dworzec kolejowy znajdował się w Darłowie.

W 1939 roku Dzierżęcin zajmował obszar 454,1 ha, który niewiele się zmienił od obszaru podanego w 1864 roku – 453,4 ha. Liczba mieszkańców na przestrzeni ponad 100 lat (w okresie 1818–1939) zmieniła się znacznie (tab. 1).

Tabela 1. Zmiany liczby ludności Dzierżęcina w XIX i na początku XX wieku
(wg: Lange 1989: 880)

Rok	Liczba mieszkańców
1818	158
1864	195
1867	205
1895	179
1933	175
1939	150

Na terenie Dzierżęcina w okresie międzywojennym znajdowało się pięć gospodarstw o powierzchni od 20 do 100 ha. Ich właścicielami byli: Reinhold Vanselow (79 ha, stara posiadłość wolnego sołectwa, która była w posiadaniu rodu od około 1500 roku), Gustaw Vanselow (43 ha), Paul Ziebell II (42 ha), Otto Nasenandt (38 ha), Marie Bold (26 ha). We wsi znajdowały się także trzy gospodarstwa o powierzchni od 10 do 20 ha oraz 14 gospodarstw liczących od 5 do 10 ha (właściciele: Reinhold Beckmann, Kurt Bold, Paul Boje, Emil Haase, Paul Hass, Emil Hass, Hans i Wilhelm Last, Willi Rosen, Max i Willi Pommerening, Max Schröder, Herbert Schwarz, Minna Stüwe, Julius Weirke, Paul Ziebell I). Dzierżę-

cin zamieszkiwały też rodziny robotnicze, które znajdowały zatrudnienie w lasach państwowych i największych gospodarstwach (Heinz Bewersdorf, Ewald Frenz, Fritz Hockendorf, Berthold Jeske, Georg Mewes, Otto Ziebell) (Lange 1989: 880).

3. Historia wolnego sołectwa i rodu Vanselow

Trudno jest ustalić z całą pewnością pochodzenie nazwiska Vanselow. Niepewne jest łączenie go z Seelandt w Holandii (van Seeland). Pochodzić ono może od łżyckiego ‘was’ (broda). Wskazuje się też, że pierwsi przodkowie mogli przywędrować do Dzierżęcina z Dolnej Nadrenii (Niemcy) lub wspomnianej Holandii. Według *Niemieckiej Księgi Genealogicznej* rodowe nazwisko Vanselow wystąpiło w okolicy Demmin w Gross-Mathling. Tam w 1338 roku pierwszym nazwanym obowiązującym do płacenia czynszu był chłop Radeke Vanselow. Z Pomorza Zachodniego pochodził niejaki Henrikus Vanselow z Kołobrzegu w 1381 roku.

Protoplastą rodu Vanselow z Dzierżęcina był Titeke (Dietrich) von Seelandt, który, jak głosiła tradycja rodowa, usługiwał jako masztalerz u księcia pomorskiego Bogusława X i wraz z nim w 1496 roku udał się z pielgrzymką do Jerozolimy do Grobu Świętego. Za wierną służbę książę ofiarował mu wolne sołectwo Gorzycy (*Göritz*), a potem za uratowanie życia podczas polowania nadał lenno jemu i jego synom. Titeke przesiedlił się później do dworu w Dzierżęcinie. Żoną protoplasty była Dorothea Gottfried, z którą miał sześciu synów:

Hans Vanselow, najstarszy syn, otrzymał Dzierżęcin jako wolny i lenny sołtys;

Titus Vanselow, urodził się w Sławnie i został tam z czasem podskarbisem miejskim;

Andreas Vanselow, otrzymał sołectwo w Gorzycy (*Göritz*);

Görges (Georg) Vanselow, osiedlił się Muddeln;

Joachim Vanselow, otrzymał sołectwo Jeżyczki (*Neuenhagen*), a jego potomkowie wyjechali daleko poza granice Pomorza (do wschodnich i zachodnich Prus, na Śląsk i do Brazylii);

o najmłodszym synie Severinie Vanselow wiadomo tylko, że jego potomkowie zamieszkiwali Darłowo i wymarli około 1713 roku.

Wolne sołectwo Dzierżęcin znajdowało się w bezpośrednim posiadaniu 15 pokoleń rodu Vanselow przez ponad 400 lat. Następcą Hansa Vanselow, jako wolny i lenny sołtys, został jego syn Balthasar Vanselow. W czwartym pokoleniu wolnym i lennym sołtysem był Hans Vanselow ożeniony z Kathariną [?] Lange, który zmarł w 1637 roku. Po nim Dzier-

żęcin przejął Gregor Vanselow, żyjący w latach 1597–1668. Jego następcą był Hans Vanselow (1647–1727) (Rosenow 1932: 5). W siódmym pokoleniu Dzierżęcinem zarządzał Marten Vanselow (1669–1744), ożeniony dwukrotnie – z Anną Schwarz i później z Marie Bütow. Po nim wolnym i lennym sołtysem był jego syn Martin Friedrich Vanselow (1716–1800), dwukrotnie żonaty (z Sophie Eggert i Sophie Müller). W dziewiątym pokoleniu właścicielem Dzierżęcina był Lorenz Christoph Vanselow, żyjący w latach 1740–1823, żonaty trzykrotnie (z Marie Pauten, Katharine Zessin, Reginą Gulkow). Dziesiąte pokolenie wolnych i lennych sołtysów w Dzierżęcinie reprezentował Ernst Christoph Vanselow (1764–1831), żonaty z Dorotheą Kiewert (Rosenow 1932: 5). Po nim posiadaczem sołectwa był jego syn Martin Gottfried Vanselow (1795–1838), żonaty z Reginą Boldt. W dwunastym pokoleniu Dzierżęcinem zarządzał Karl Ferdinand Vanselow (1820–1891), żonaty z Charlotte Friederike Wolter, a w trzynastym Martin Bernhard Vanselow – posiadacz wolnego sołectwa i naczelnik urzędu (urodzony w 1851 roku), żonaty z Hernine Wolter. Ostatnim posiadaczem Dzierżęcina i naczelnikiem urzędu był Reinhold Karl Gustaw Vanselow (1884–1939) (Lange 1989: 880), żonaty z Elfriede Else Minna Boldt (Rosenow 1932: 6). Ani Lange, ani Rosenow nie podają informacji, kto był jego następcą. Rosenow wymienia 14 pokoleń, wspomina 15, ale nie podaje imion.

W okresie międzywojennym właściciel wolnego sołectwa Reinhold Vanselow przekazał Muzeum Powiatowemu w Darłowie jako depozyt namalowane na pergaminie drzewo genealogiczne swego rodu. Sięgało ono do 1496 roku, a kończyło się na około 1630 roku. W *Niemieckiej Księdze Genealogicznej* z 1923 roku opublikowany został herb rodu Vanselow (gałąź darłowska) który na niebieskim tle przedstawiał jedną obniżoną krokiew, nad nią dwie i pod nią jedną złotą gwiazdę. Nad tarczą wznosiła się ostro zakończona przyłbica ze złotym znakiem domu: odwrócona „Laf” (znak runiczny), pokryta krzyżem; litery C.S.V to skrót maksymy: *Christo soli vivo*. Herb ten różnił się od herbu namalowanego w bibliotece nad zakrystią w darłowskim kościele Mariackim w 1608 roku, który zamiast krokwi posiadał horyzontalnie leżący półksiężyc. Ta forma herbu zdaje się być pierwotna (Rosenow 1932: 5).

4. Szkoła

O istnieniu budynku szkolnego w Dzierżęcinie wiadomo z zapisów Brüggemanna z 1784 roku (Brüggemann 1784: 852). Jako że Dzierżęcin podlegał parafii w Barzowicach, tamtejszy kościelny, który pełnił

zarazem funkcję nauczyciela, zajmował się edukacją dzieci. Pierwszym nauczycielem w Barzowicach był Jürgen Lange (1609 rok). Otrzymywał odpowiednie utrzymanie i uposażenie w postaci gruntu, ziarna do zasiewu, określoną ilość owsa dostarczaną z Barzowic, Karsina i Dzierżęcina oraz Sulimic. Z Wicia z każdego połowu łodzią przysługiwały mu dwa dorsze. Na Wielkanoc z każdej wsi otrzymywał po 20 jaj. Chłopi z Dzierżęcina, Karsina i Sulimic byli obowiązani dostarczać mu po $\frac{1}{8}$ beczki piwa, dodatkowo na specjalne okazje (zaślubiny, podziękowanie dla przełożonych, chrzciny, pogrzeb) po 1 szylingu.

Szkoła w Dzierżęcinie była początkowo prawdopodobnie utrzymywana przez jednego chałupnika tylko zimą. Nauczyciel był zdany na zarobek dodatkowy, musiał trzymać dwie krowy, którymi także orał. Podczas miesięcy letnich, a szczególnie w czasie żniw, pomagał chłopom. Za każdego ucznia otrzymywał tylko dwa srebrne grosze czesnego rocznie (We-sołowska 2004).

W 1831 roku w Dzierżęcinie wybudowano nową szkołę, której budynek przetrwał do czasów międzywojennych. W zestawieniu opartym na aktach z 1846 roku podawany jest dochód nauczycieli w Karsinie i Dzierżęcinie wynoszący 72 talary (Rosenow 1932: 4).

W okresie międzywojennym wieś posiadała jednoklasową szkołę powszechną. Budynek szkolny został postawiony w 1895 roku*. Do szkoły uczęszczało około 20 uczniów. Ostatnim nauczycielem w latach 1939–1945 był Ernst Lange. Przed nim uczyli Hermann Hass, Göde i Schultz (Lange 1989: 881).

Mieszkańcy Dzierżęcina byli wyznania ewangelickiego i należeli do parafii w Barzowicach. Tam też uczestniczyli w mszach (Lange 1989: 881).

7. Sytuacja ludności niemieckiej po II wojnie światowej

Oddziały Armii Czerwonej zajęły wieś 7 marca 1945 roku. Komendanturę urządzono w zagrodzie Paula Boje. Podczas ewakuacji ludność została przekwaterowana na obszar Kwasowo–Kosierzewo–Ostrowiec. Jednak po dwóch tygodniach większość mieszkańców wróciła do swoich domów. W grudniu 1945 roku ludność niemiecka została wysiedlona, a gospodarstwa zostały przejęte przez Polaków (Lange 1989: 881).

* Rosenow (1932) podaje 1886 rok jako datę budowy szkoły.

Bibliografia

- BRÜGGEMANN L.W. (red.) 1784. *Ausführliche Beschreibung des gegenwärtigen Zustandes Königl. Preußischen Herzogthums Vor- und Hinterpommern*, Bd. 2.2, Stettin: H.G. Effenbart, Königl. Buchdrucker.
- CIESIELSKI M., WAWRZYŃIAK P. 2004. Rozwój osadnictwa w rejonie wsi Dzierżęcín, pow. sławieński, w późnym okresie przedrzymskim, w okresie wpływów rzymskich i wędrowek ludów, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. III: *Gmina Postomino*, W. Rączkowski, J. Sroka, (red.), Sławno: Fundacja „Dziedzictwo”, 75–90.
- FLOREK W. 2004. Krajobraz gminy Postomino jako wynik ewolucji środowiska, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. III: *Gmina Postomino*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja „Dziedzictwo”, 21–34.
- LANGE M. 1989. Dörsenthin, [w:] *Der Kreis Schlawe. Ein pommersches Heimatbuch*, Bd. II, M. Vollack (red.), Husum: Die Städte u. Landgemeinden von Manfred Vollack, 879–882.
- ROSENOW K. 1932. Dörsenthin, *Aus der Heimat. Beilage zur Rügenwalder Zeitung* **3**, **4**, **5**, **6**.
- SKRZYPEK I. 2004. Z najdawniejszych dziejów gminy Postomino, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. III: *Gmina Postomino*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja „Dziedzictwo”, 35–74.
- SPORS J. 1994. Starożytność i początkowy okres średniowiecza, [w:] *Dzieje Sławna*, J. Lindmajer (red.), Słupsk: Urząd Miejski w Sławnie, 15–39.
- WESOŁOWSKA S. 2004. Z dziejów szkolnictwa na Ziemi Postomińskiej, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. III: *Gmina Postomino*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja „Dziedzictwo”, 119–134.

Dörsenthin – Nachlass der Familie Vanselow

Zusammenfassung

Das kleine Dorf Dörsenthin liegt 14 km nordwestlich von Schlawe und auch 14 km nordöstlich von Rügenwalde. Um 1300 herum war der Ort Eigentum des Klosters See Buckow. Nach der Reformation übernahmen es die Pommerschen Herzöge zu Rügenwalde. Seit Ende des 15. Jh. bekleideten das Amt des Dorfschulzen immer Mitglieder der Familie Vanselow, bis 1945. Dank des ertragreichen Bodens blühte die Milchwirtschaft, Schweine- und Pferdezucht. 1939 besaß der Ort 450 ha Bodenfläche, hier lebten 150 Bewohner. Die evangelische Bevölkerung gehörte zur Pfarrgemeinde Barzwitz, die Kinder besuchten die einklassige Volksschule.

Am 7. März 1945 besetzte die Rote Armee das Dorf. Im Dezember 1945 wurde die deutsche Bevölkerung ausgewiesen. Neue polnische Siedler übernahmen die Bauernhöfe.